

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम चरण:- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क: - १००

द्वितीय चरण:- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क: - ३५

लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण:-

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न सङ्ख्या X अङ्कभार	समय
सेवा सम्बन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice)	५० प्रश्न X २ अङ्क = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण:-

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	३५	मौखिक

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पत्र/विषय: सेवा सम्बन्धी

1. कृषि सम्बन्धी

- 1.1. नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
- 1.2. निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा निजामती सेवा नियमावली, २०५० मा कर्मचारीको आचरण, विदा र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था
- 1.3. राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१
- 1.4. चालू योजनामा कृषि क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति
- 1.5. कृषि विकास रणनीति २०१५—२०३५ र यसका प्रमुख विशेषताहरू
- 1.6. बागमती प्रदेशको भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको संरचना
- 1.7. कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसारसेवा कार्यक्रम
- 1.8. कृषि उत्पादन सामग्रीहरू (बीउ विजन, मल, सिँचाइ, कृषि औजार, रासायनिक र जैविक विषादि, सुक्ष्म खाद्य तत्व तथा हर्मोन) को व्यवस्था र प्रयोग
- 1.9. उत्पादित कृषि वस्तुहरूको बजार व्यवस्था, उत्पादन लागत र बिक्रि मूल्य निर्धारण
- 1.10. कृषि विकासमा सरकारी, सहकारी, निजी क्षेत्र तथा महिला एवं युवाहरूको भूमिका
- 1.11. नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको योगदान र प्रमुख समस्याहरू
- 1.12. कृषि वस्तुहरूको उत्पादनोपरान्त ९अयकत(जबचखभक्त० हुने क्षति र क्षति कम गर्ने उपायहरू
- 1.13. प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनका सिद्धान्तहरू
- 1.14. कृषि तथ्याङ्क, अनुगमन एवं मूल्यांकनको महत्व
- 1.15. कृषि क्षेत्रमा बाली बीमा सम्बन्धी व्यवस्था
- 1.16. कृषि आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र औद्योगीकरण बारे सामान्य जानकारी
- 1.17. प्राकृतिक प्रकोप (बाढी, पहिरो, असिना, तुषारो, खडेरी), जलवायु परिवर्तन (तापक्रम र वर्षा) को असर तथा अनुकूलन र न्यूनीकरणका उपायहरू
- 1.18. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
- 1.19. संघीयतामा कृषि क्षेत्र एवं कृषि विकास कार्यक्रममा प्रदेश र स्थानीय तहहरूको भूमिका
- 1.20. सहकारीको सिद्धान्त र मूल्यहरू, नेपालमा कृषि सहकारीको अवस्था र उपयोग
- 1.21. कृषि सम्बन्धी बागमती प्रदेशको चालू आवधिक योजनामा समावेश भएका विषयहरू सम्बन्धी जानकारी
- 1.22. नेपालमा कृषि पर्यटन विकासको आवश्यकता, चुनौती र सम्भावना

2. बागवानी

- 2.1. बागवानी (हर्टिकल्चर) को परिभाषा र यसका शाखाहरू
- 2.2. नेपालमा बागवानी विकासको आवश्यकता र सम्भावना
- 2.3. फलफूल र तरकारी बालीहरूको वर्गीकरण
- 2.4. नेपालको जलवायु क्षेत्र (Climatic zones) र विभिन्न क्षेत्रमा गरिने फलफूल खेती
- 2.5. करेसावारी (Kitchen garden) को महत्व र स्थापना
- 2.6. बगैँचा स्थापना: जग्गाको तयारी, बगैँचाको रेखाङ्कन, खाडल खन्ने, बोट लगाउने दूरी र तरीका, बार बन्देज तथा वायु अवरोधक विरुवाहरू

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

2.7 तरकारी बालीको उत्पादन:

- 2.7.1 आलु (Potato)
- 2.7.2 काउली समूह (Cole crops)
- 2.7.3 फल समूह (Fruit vegetables)
- 2.7.4 जरे बाली समूह (Root crops)
- 2.7.5 गानो बाली समूह (Bulb crops)
- 2.7.6 फर्सी समूह (Cucurbits)
 - 2.7.6.1 लहरे तरकारी बाली
 - 2.7.6.2 सागपात समूह (Leafy vegetables)
 - 2.7.6.3 कोशे बाली समूह (Leguminous vegetables)
- 2.8 फलफूल बोटको प्रसारण
 - 2.8.1 बीउबाट प्रसारण (Sexual propagation)
 - 2.8.2 वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative propagation): कटिङ्ग, लेयरिङ्ग, ग्राफ्टिङ्ग, बडिङ्ग
- 2.9 फलफूल, तथा तरकारीको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन
- 2.10 बगैँचाको प्रबन्ध: माटोको प्रबन्ध, प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग विधिहरू, सिंचाइ र निकास, अन्तरबाली, मल्लिङ्ग (छापो)
- 2.11 फलफूल बोटको तालीम र काँटछाँट (Training and pruning) को महत्व र तरीकाहरू
- 2.12 फलफूल खेती प्रविधि: आँप, सुन्तला जात (Citrus), किवी, स्याउ, ओखर, नास्पाती, भुइँकटहर, अम्बा, मेवा, केरा र अंगुर
- 2.13 बेमौसमी तरकारी उत्पादन
- 2.14 तरकारी बीउ उत्पादन प्रविधि: काउली, मूला, गोलभेंडा, केराउ, फर्सी
- 2.15 विउ आलु उत्पादन प्रविधि
- 2.16 बागवानीजन्य बालीहरूको उत्पादनोपरान्त क्षति नियन्त्रण
- 2.17 हाल बागमती प्रदेशमा प्रचलित फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीका प्रमुख जातहरू
- 2.18 नेपालमा चिया, कफि, अलैचि अदुवा र बेसार खेती
- 2.19 नेपालमा बागवानीजन्य उत्पादित वस्तुहरूको बजार व्यवस्था
- 2.20 सुन्तला खेतीमा हास (Citrus decline) तथा समाधानका उपाय
- 2.21 तरकारी बालीमा वर्णशंकर जातहरूको प्रयोग
- 2.22 तरकारी बालीहरूमा लाग्ने मुख्य मुख्य मुख्य रोगहरू र उपचार विधि
- 2.23 फलफूल बालीहरूमा लाग्ने मुख्य मुख्य मुख्य रोगहरू र उपचार विधि

3. कृषि प्रसार

- 3.1 कृषि प्रसार—परिचय, अवधारणा, सिद्धान्त, महत्व र विशेषताहरू

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 3.2 कृषि प्रसार कार्यकर्ता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरू
- 3.3 नेपालमा सञ्चालन भएका विभिन्न कृषि प्रसार पद्धतिहरू
- 3.4 नेपालमा सञ्चालित विभिन्न कृषिप्रसार तरिकाहरू र तिनीहरूको सञ्चालन विधि
- 3.5 अगुवा कृषक तथा कृषक समूहको परिचय, महत्व एवं कृषि प्रसारमा अगुवा कृषकको भूमिका
- 3.6 कृषक समूह गठन प्रकृया एवं प्रभावकारी परिचालन, कृषक समूह मार्फत कृषि प्रसार कार्य सञ्चालन
- 3.7 कृषि प्रसारमा स्थानीय नेतृत्वको भूमिका
- 3.8 कृषि सञ्चार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य सामग्री, मोबाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर
- 3.9 कृषि तालिम र यसको महत्व तथा कृषक तालिममा आवश्यकता पहिचान
- 3.10 प्रभावकारी तालिम सञ्चालनका आधारहरू
- 3.11 निजी सहकारीमा आधारित कृषि प्रसार
- 3.12 आइ.पि.एम पद्धतिमा आधारित कृषि प्रसार
- 3.13 आइ.पि.एम पद्धतिमा आधारित कृषि प्रसार

4. बाली विज्ञान

- 4.1 बाली विज्ञानको परिभाषा र नेपालमा बाली विकासको महत्व
- 4.2 नेपालमा लगाइने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरूको वैज्ञानिक वर्गीकरण र नामाकरण
- 4.3 नेपालमा विभिन्न आर्थिक वर्षहरूका लागि विगत पाँच वर्षमा सिफारिस गरिएका धान, मकै, गहुँ, उखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीका जात र तिनीहरूको पाक्ने अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारिस क्षेत्र र मुख्य विशेषताहरू
- 4.4 बीउको परिभाषा, प्रमाणीकरण र यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिअनुसार बीउको पुस्ताहरूको नाम एवम् पुस्ता जनाउने ट्यागको रङ्ग
- 4.5 गुणस्तरीय बीउ उत्पादन र उत्पादनोपरान्त गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनुपर्ने विधिहरू
- 4.6 धान, मकै, गहुँ, उखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
- 4.7 बागमती प्रदेशको विभिन्न क्षेत्रमा प्रचलित बालीचक्र, तिनको महत्व, उदाहरण र सङ्केत चिन्ह

5. बाली संरक्षण

- 5.1 नेपालका प्रमुख खाद्यान्न, नगदे, तरकारी एवं फलफूल बालीका प्रमुख रोग, किरा, मुसा एवं झारपातको नाम, पहिचान, नोक्सानी, लक्षण एवं रोकथाम प्रविधि
- 5.2 एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated pest management) परिचय, सिद्धान्त र महत्व, कृषक पाठशाला तरिका र भूमिका
- 5.3 कृषि विकासमा उत्पादनोपरान्तको रोगकिरा व्यवस्थापनको महत्व र यस क्षेत्रमा उपलब्ध प्रविधिहरू
- 5.4 बाली संरक्षण प्रयोगशाला निदान सेवाका लागि प्रयोग हुने सामान्य विधिहरू
- 5.5 रोग, किरा एवं झारपात तथा यिनको प्राकृतिक शत्रुहरू (मित्रजीव) जानकारी र उपयोगिता
- 5.6 मौरी पालन, रेशम किरा पालन तथा किम्बु खेतीको उन्नत प्रविधि

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 5.7 नेपालमा खेती गरिएका च्याउका प्रजाति र कन्ये तथा गोब्रे च्याउ खेती प्रविधि
- 5.8 रोग किरा व्यवस्थापनमा Plant Quarantine को भूमिका
- 5.9 जीवनाशक विषादी ऐन, २०४८ र जीवनाशक विषादी नियमावली, २०५० का विशेषताहरू
- 5.10 विरुवा संरक्षण ऐन, २०६४ र विरुवा संरक्षण नियमावली २०६४ का विशेषताहरू
- 5.11 नेपालमा प्रतिबन्ध गरिएका विषादीहरू, विषादीको सुरक्षित प्रयोग र विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण
- 5.12 जैविक, वानस्पतिक तथा रासायनिक विधिबाट बाली संरक्षण
- 5.13 बाली उपचार शिविर र यसको महत्व (Plant Clinic)

6. कृषि अर्थशास्त्र

- 6.1 कृषि अर्थशास्त्रको परिचय र कृषि विकासमा यसको महत्व
- 6.2 माग तथा आपूर्तिको परिचय र नियम
- 6.3 बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- 6.4 कृषि विकासमा बजारको महत्व
- 6.5 फार्मगेट, थोक तथा खुद्रा मुल्यको अवधारणा
- 6.6 समूह बजार, हाट बजार, सहकारी बजारको परिचय, वर्तमान स्थिति र कृषि विकासमा यसको महत्व
- 6.7 खाद्य तथा पोषणसुरक्षाको अवधारणा
- 6.8 उत्पादन लागतको परिचय र तुलनात्मक लाभका बालीहरूको पहिचानमा यसको भूमिका
- 6.9 प्राथमिक तथ्याङ्क (Primary data) र सहायक तथ्याङ्क (Secondary data) को परिचय तथा श्रोतहरू एवं तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू तथ्याङ्क सङ्कलनको विधिहरू
- 6.10 ऋप कटिङ्ग र यसको महत्व
- 6.11 कृषि उद्यम (Agri-business) को परिचय र नेपालमा यसका सम्भावनाहरू
- 6.12 बगमती प्रदेशमा वस्तुगत कृषि उपजहरूको बजार प्रणाली बारे जानकारी
- 6.13 कृषि वस्तुमा मूल्य श्रृङ्खला विकासको परिचय तथा महत्व
- 6.14 योजना तर्जुमा र यसको चक्र कृषि विकासमा योजना तर्जुमाको चरणहरू

7. माटो व्यवस्थापन

- 7.1 माटोको परिभाषा, माटो निर्माणको प्रक्रिया र नेपालको माटोबारे संक्षिप्त जानकारी
- 7.2 माटोका गुणहरू
- 7.3 भौतिक गुण — माटोको बनोट, बुनोट, घनत्व, रंग, पानी धारण गर्ने क्षमता
- 7.4 रासायनिक गुण — माटोको प्रतिक्रिया(पि.एच.), प्रांगारिक पदार्थ र यसको महत्व, कार्बन, नाईट्रोजन अनुपात
- 7.5 जैविक गुण — राईजोबियम र एजोटोव्याक्टर
- 7.6 अम्लीय र क्षारीय माटोको सुधार किन र कसरी

शंखरापुर नगरपालिका
कृषि/बाली संरक्षण, सहायक चौथो, नायब प्राविधिक सहायक कृषि पदको
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 7.7 बिरुवालाई आवश्यक निम्न खाद्यतत्वहरुको काम र यिनको कमी हुँदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरु
- 7.8 मुख्यतत्वहरु — नाइट्रोजन, फस्फोरस र पोटास
- 7.9 सहायक तत्वहरु — क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र गन्धक
- 7.10 सूक्ष्मतत्वहरु — फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिब्डेनम, सुहाग (बोरोन) र क्लोरिन
- 7.11 मल र मलखाद
- 7.12 प्रांगारिक मलहरु (कम्पोष्ट मल, गोठेमल, भर्मिकम्पोष्ट, जैविक मल, कुखुराको मल, हरियो मल, बायोग्याँस लेदोको मल)
- 7.13 रसायनिक मलहरु (नाइट्रोजनयुक्त, फस्फोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्वयुक्त, सूक्ष्मतत्वयुक्त)
- 7.14 मलको मात्रा निकाल्ने तरिका
- 7.15 मलको प्रकृति, प्रयोग गर्ने समय र तरिकाहरु
- 7.16 माटो जाँच सेवा:
- 7.17 माटोको नमूना लिने तरिका: किन, कहिले र कसरी
- 7.18 माटो जाँचको लागि माटोको तयारी
- 7.19 Kit box बाट नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास तथा पि.एच. पत्ता लगाउने तरिका
- 7.20 माटो शिविर र यसको महत्व, घुम्ती माटो परीक्षण प्रयोगशालाबाट माटो जाँच
- 7.21 माटोको उर्वराशक्ति कायम राख्ने र बाली उत्पादनमा यसको महत्व र व्यवस्थापन
- 7.22 भू-क्षयका (Soil erosion) कारण, प्रकार तथा व्यवस्थापन